

УДК 159.92

*Бедлінський О. І. (м. Суми),
Бедлінський В. О. (м. Суми)*

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ НА РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ

У статті розглядається самостійність підлітка на основі системно-стратегіальної теорії творчості. Встановлено особливості розвитку самостійності у різних підліткових вікових періодах, взаємозв'язки автономності та самостійності підлітків. Виділено рівні розвитку творчих мисленнєвих стратегій та їх вплив на розвиток самостійності молодших та старших підлітків.

Ключові слова: автономність, міфологізації діяльності, самостійність, соціальна ситуація розвитку, творчі мисленнєві стратегії.

Постановка проблеми. Проблема розвитку самостійності сучасної молоді людини, яка подекуди переростає у проблему інфантилізації значної

частини молоді і навіть відвертий паразитизм (наприклад, молода людина після закінчення одного ПТУ вступає до іншого наперед знаючи, що ні за першою, ні за другою здобутою спеціальністю вона працювати не буде, а вступає лише для того, щоб не йти працювати) дуже багатогранна і виходить далеко за межі суто психологічної проблеми.

Якщо фактори, пов'язані із економічними та соціальними «хворобами» розвитку нашої країни, які впливають на розвиток самостійності у юнацькому віці, а саме: неможливість оплачувати житло у великому місті за рахунок заробітної плати молодого спеціаліста, чи знайти навіть низькооплачувану роботу за спеціальністю тощо, сподіваємося є тимчасовими, то об'єктивні фактори розвитку технологічної цивілізації, що впливають на розвиток самостійності починаючи з молодшого підліткового віку: міфологізація ідеалу майбутньої дорослості [6]; зростаюча міфологізація професійної діяльності (у сенсі нероздільності змісту і форми цієї діяльності), відсутність загальноприйнятої форми організації діяльності підлітків [2, 3] і багато інших, без організації адекватної вимогам часу діяльності підлітків будуть поглиблюватися і надалі.

Проблема розвитку інтересів у підлітковому віці явище, яке ще Л. М. Толстой назвав «пустинною отроцтва», у сучасному світі загострюється ще більше. Виділена Л. С. Виготським [4] «фаза руйнування старих і пошуку нових інтересів» нерідко гальмується через зацикленість підлітка лише на одній сфері діяльності. У зв'язку з чим постає питання: «Чи буде успішною у дорослому житті підліток, який майже повністю обмежився однією сферою діяльності: взагалі не цікавиться навчанням, або навпаки, крім навчання більш нічим не цікавиться? Чи потрібно дорослим перейматися цією проблемою, і якщо потрібно, то коли і як?» Будь-який учитель може навести приклади розвитку самостійності, як в учнів, які крім навчання майже нічим не цікавилися, чи майже не навчалися, займаючись іншими видами діяльності. Разом із тим може навести і абсолютно протилежні приклади. Поява у мові підлітків таких слів як «заучка», «ботан», «денді» тощо свідчить як про ставлення підлітків до однолітків, яких крім певної сфери діяльності більше нічого не цікавить, так і про відносну масовість явища. А тому з'являється необхідність психологічного аналізу явища і його впливу на розвиток самостійності.

Мета дослідження – виділити особливості розвитку самостійності підлітків, які знаходяться у різних соціальних ситуаціях розвитку, на основі «системно-стратегіальної теорії творчості». Намітити шляхи розвитку самостійності сучасних підлітків.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. На написання даної статті нас надихнуло фундаментальне дослідження Г. С. Пригіна [8]. Автор вводить поняття «автономності» суб'єкта діяльності і показує, що «ефективна самостійність» у здійсненні діяльності і поведінці взаємозв'язана з розвинутим симптомокомплексом особистісних якостей, притаманних суб'єктам автономного типу. До комплексу якостей особистості найбільш важливих для досягнення мети Г. С. Пригін відносить: схильність до самостійної роботи; наполегливість в досягненні поставленої мети; адекватну самооцінку; упевненість у собі і результатах виконаної роботи; почуття відповідальності; схильність до систематичного планування своєї діяльності; вміння зосереджуватися на виконанні завдання; при необхідності легко переключатися з однієї роботи на виконання іншої; внутрішню потребу доводити доручену роботу до кінця; розвинутий самоконтроль і рефлексію; розвинуту здібність до антиципації; здібність критично оцінювати свої успі-

хи і невдачі тощо [8, с. 87]. Автор розглядає «автономність» як тип особистості, як тип здійснюваної діяльності і як тип саморегуляції [8, с. 91].

Г. С. Пригін встановив кілька цікавих фактів, які будуть корисними для нашої роботи: а) «Суб'єкти з максимально вираженою «автономністю», як правило, є не дуже ефективними у діяльності» [8, с. 91]; б) «Процеси регуляції діяльності суб'єктом і процеси побудови ним свого життєвого шляху взаємопов'язані неоднозначно. Успіх у діяльності не завжди передбачає успіх у житті (хоча так само і навпаки). Суб'єкт, який уміє ефективно організувати свою діяльність і самостійно досягнути у ній успіху, у побудові свого життєвого шляху, може стати далеко не таким успішним. Згідно емпіричного дослідження особистість, як суб'єкт діяльності характеризується «активною цілеспрямованістю, самостійністю», але на рівні життєпобудови, як суб'єкта життя, він проявляє себе як «спонтанно-активний». Такі факти, треба думати, мають компенсаторний характер» [8, с. 46]; с) «Автономність», «самостійність» лежать в основі вікових криз трьох років і підліткового періоду, пов'язаних саме зі становленням цих якостей» [8, с. 11].

На жаль Г. С. Пригін поняття «автономність» і «самостійність» використовує як синоніми, що абсолютно несуттєво і цілком коректно у його дослідженні, але суттєво для нашого. Нагадаємо, що «автономний – самостійний, незалежний у розв'язанні певних питань...» [9, с. 18]. Тобто, підліток зациклений на певній діяльності, чи дозвіллі, нібито самостійний у цій діяльності, насправді є автономним, а не самостійним. Відповідно, педагогічні дії, спрямовані на розвиток самостійності підлітка, можуть привести до формування надмірної автономності, що ще більше ускладнить розвиток самостійності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підґрунтя проблеми самостійності сучасних молодих людей з'являється задовго до юнацького віку. Е. Г. Еріксон розкриває формування окремих компонентів самостійності у ранньому, дошкільному і молодшому шкільному віці через поняття базисних почуттів: автономія проти сорому і сумнівів; ініціатива проти почуття провини; працелюбність проти почуття неповноцінності [11].

Не вдаючись до аналізу теорії Е. Г. Еріксона зазначимо, що, на нашу думку, одна із основних функцій підліткового віку, за умов нормальної соціалізації – це звільнення людини від значної частини проблем психічного розвитку викликаних негативними педагогічними впливами у попередні вікові періоди. Тобто, за сприятливих умов підліток може звільнитися від почуттів сорому, провини, неповноцінності тощо. А, отримавши досвід успішної автономної діяльності у молодшому підлітковому віці і самостійної – у старшому, молода людина зможе протистояти викликам сучасного світу. Виникає ряд запитань: «Які ж саме умови будуть сприятливими, а які ні? До якої діяльності необхідно залучити підлітка? Які шляхи переходу від автономності до самостійності?»

У будь-якому підручнику з загальної, вікової, чи педагогічної психології, в тій чи іншій формі, можна знайти думку, що підліток повинен випробувати себе у різних сферах діяльності, і знайти діяльність, мотивовану глибокими та стійкими інтересами. Молодший підліток повинен накопичити досвід автономної діяльності у різних сферах, а для цього необхідно створити широке поле випробовування. Саме обмеження такого поля у молодшому підлітковому віці є однією із причин недостатньої самостійності сучасної молоді людини. У зв'язку з чим виникають запитання: «До якої діяльності необхідно залучити підлітка, щоб він отримав досвід самостійної діяльності, який зможе

застосувати у будь-якій сфері? Врешті, яку діяльність можна вважати вже самостійною, а яку ще автономною? У чому смисл діяльності підлітка?».

Смисл діяльності – відношення мети до мотиву. Мотивом діяльності підлітка є самоствердження у групі однолітків, метою – успішність у діяльності. Як пише А. П. Краковський: «Незалежно від того, що становить вчинок сам по собі, якщо з його допомогою досягнуто негативне враження на однокласників, чекати повторення вчинку не доводиться. Якщо ж при цьому було досягнуто ефект у позитивному плані, який вплинув на ставлення оточуючих до автора вчинку, повторення обов'язкове» [5, с. 42]. Крім того, діяльність молодшого підлітка регулюється відносно близьким майбутнім, а отже, і відносно близькими цілями. Підлітку необхідне самоствердження «сьогодні» чи «завтра», а не через кілька років.

Згідно з теорією Д. Б. Ельконіна [12], на початок молодшого підліткового віку (на нашу думку – це 4-5 класи) дитина повинна перейти від засвоєння світу речей до засвоєння світу відносини між людьми. Але навряд чи можна стверджувати, що підліток, який активно включився у засвоєння світу людей і став гірше вчитися, розвивається краще ніж підліток, який крім навчання більше нічим не цікавиться. Так само як не можна стверджувати і зворотне.

Д. Б. Ельконін виділив шаблі розвитку суб'єкта: орієнтування на об'єктивні умови задачі, орієнтування на зразки, орієнтування не лише на об'єктивні умови і зразки дій і результатів, але і на самого себе, на свої якості (вміння, знання тощо) як на основну умову розв'язання задачі, орієнтування на себе як на суб'єкта розв'язання соціальних задач... Саме тут (у спілкуванні – О. Б.) відбувається формування особистості, тобто суб'єкта, який орієнтується при розв'язуванні цих задач на себе (свої моральні якості). В іншій діяльності подібне неможливе [12, с. 496-497].

Д. Б. Ельконін виділив по меншій мірі два фактори, від яких, на нашу думку, залежить розвиток самостійності у підлітковому віці: орієнтування на себе і спілкування як необхідна умова розвитку такого орієнтування. Але самого спілкування, як діяльності, для розвитку самостійності підлітка недостатньо. Необхідне опосередкування спілкування іншою продуктивною діяльністю, а сподіватися, що в результаті спілкування опосередкованого дозвіллям виникнуть вікові психічні новоутворення, сформується провідна діяльність наступного вікового періоду і розвинеться самостійність не приходить.

Самостійність не може розвиватися без розвитку автономності, але надмірна автономність не обов'язково веде до самостійності. Беззаперечно, що розвиток від надмірної автономності до самостійності можливий, але, на жаль, не обов'язковий. А для того, щоб такий розвиток відбувся, щоб «заучка» став самостійною людиною необхідне формування всезагальної системи регуляції, яка підпорядковує собі будь-які види діяльності.

Іншими словами, якщо у процесі будь-якої діяльності сформувалися «творчі мисленнєві стратегії» [6], чи хоча б «стратегіальні мисленнєві тенденції» [10], які підліток зможе перенести на інші види діяльності, то творче мислення буде виконувати свою головну функцію – адаптацію до середовища, маємо на увазі і адаптацію у світі речей (наприклад, навчання чи трудова діяльність) і у процесі взаємодії з різними людьми. Стратегія допоможе «ботану» соціалізуватися, а «денді» активно включитися у навчальну діяльність на будь-якому етапі свого розвитку.

Лонгетюдні дослідження з учнями, які приймали участь у формувальному експерименті, спрямованому на розвиток творчої мисленнєвої стратегії

аналогізування на матеріалі географії свідчать якраз про те, що підлітки, які досягли кращих результатів у експерименті переключилися на інші сфери діяльності. На природничо-географічний факультет вступили люди, які досягли гарних результатів у проведеному нами спецкурсі [1], але ті, що досягли найкращих результатів вступили до інших вузів чи на інші факультети СумДПУ ім. А.С.Макаренка.

Психічний розвиток підлітка залежить від розвитку потребово-мотиваційної сфери, великий вплив на розвиток якої має формування творчих мисленнєвих стратегіальних тенденцій. Досягнувши вищих рівнів аналогізування, реконструювання чи комбінування підлітки включаються у творчу діяльність у інших сферах діяльності. Автономна діяльність перетворюється на самостійну. Схоже, що для самоствердження цих підлітків використання освоєних стратегіальних мисленнєвих тенденцій на об'єктах інших просторово-часових масштабів стає потребою, чи необхідною умовою самоствердження.

Стратегіальні мисленнєві тенденції сформовані у певних просторово-часових масштабах використані в інших масштабах приносять реальні плоди: суб'єктивні і навіть об'єктивно нові відкриття; переживання інсайтів, ага-ефектів тощо.

Розвиток особистості підлітка залежить від його участі у творчій діяльності, від розвитку творчого мислення, а ще точніше від розвитку творчих мисленнєвих стратегій чи стратегіальних тенденцій. Рівень розвитку стратегії залежить від рівня абстрагування та осмислення інформації. Використання абстракції без осмислення немає сенсу, але на жаль нерідко зустрічається у мисленні підлітків. Наприклад, коли підліток у процесі вивчення географії говорить, що Норвегія має площу в $\frac{3}{4}$ України, а потім запитує: «А це у 3 чи 4 рази більше ніж Україна?» На нашу думку, можна виділити три рівні абстрагування: 1) абстрагування лише структурних, функціональних чи генетичних ознак; 2) функціональних чи генетичних структур, коли у процесі абстрагування структурної ознаки осмислюється і функція чи походження структури; 3) абстрагування функціонально-генетичних структур – при абстрагуванні структури осмислюється і функція, і генезис абстрагованого структурного елемента.

Відповідно можна виділити три рівні розвитку мисленнєвих стратегій: 1) аналогізування, комбінування чи реконструювання здійснюється структурними чи функціональними блоками; 2) аналогізування, комбінування чи реконструювання здійснюється функціональними чи генетичними структурами; 3) аналогізування, комбінування чи реконструювання здійснюється функціонально-генетичними структурами.

Якщо підліток займається різними видами діяльності, то шансів вийти на вищі рівні стратегічних мисленнєвих тенденцій значно вищі ніж у підлітка, який приділяє увагу лише навчанню чи спілкуванню з друзями на дозвіллі. Разом із тим у підлітка, який досяг значних успіхів у певній діяльності, можуть сформуватися творчі мисленнєві стратегічні тенденції, які сприятимуть успіху в будь-якій діяльності. Надмірна автономність за умови творчої діяльності може сприяти розвитку діяльності самостійної.

Спонтанність про яку пише Пригін [8, с. 46], на нашу думку, якраз і пов'язана із несформованістю стратегічних мисленнєвих тенденцій, або зі стратегією випадкових підстановок. У цьому випадку підлітки справді можуть боятися нових видів діяльності, або, що ще частіше, зовсім не прикладати зусиль у тій діяльності, де, на їх думку, вони не можуть бути

успішними. Більше того, замість прикласти зусилля для успішного виконання діяльності, зусилля спрямовують на захист свого «Я» через неадекватну презентацію «Я». Наприклад, захищаючи своє «Я», підліток може створювати перепони для виявлення власних здібностей замість того, щоб підготуватися до контрольної роботи, демонстративно витрачає час на інші заняття. І, якщо потім отримує погану оцінку, то пояснює собі й іншим, що причина полягає у відсутності старанності. На жаль, таку репрезентацію «Я» іноді підтримують і дорослі, тим самим сприяючи її формуванню: «Моя донька не любить довго сидіти над підручниками. Якби вона „зубрила“ стільки, як інші, то була б відмінницею». З тих самих причин не лише підлітки, а й деякі студенти уникають психологічних тестувань, різноманітних змагань і конкурсів. За таких умов можна так ніколи і не дізнатися, чи міг би ти досягти успіху у певній діяльності, чи ні [3, с. 38].

Як це не дивно звучить, але міфологізована дорослість, яка сприяє інфантилізації сучасної молоді разом із тим сприяє розвитку самостійності у молодшому підлітковому віці. Доки підліток знаходиться під захистом міфологізованої дорослості, тобто має імунітет проти критики він може починати освоювати будь-які види діяльності без страху неуспіху. Тобто накопичувати досвід автономності у різних видах діяльності, що може сприяти розвитку стратегіальних тенденцій і самостійності.

Молодший підліток, який прагне самоствердження у групі однолітків не боїться бути неуспішним у одній групі, якщо це сприяє успіху у іншій, більше того, факт входження молодшого підлітка до іншої групи (гуртка юних техніків чи натуралістів, спортивної секції, художньої студії тощо) сам по собі вже є успіхом, і для самого підлітка, і для його ровесників, які такою діяльністю не займаються. Записавшись на секцію з одноборства, підліток погоджується на роль найслабшого у тренувальній групі в обмін на самоствердження в інших групах, у які він входить. У старшому підлітковому віці, коли з'являється потреба в самоствердженні у власних очах, яка, здавалось би, дає можливість для освоєння будь-яких видів діяльності, при недостатньому досвіді автономної діяльності і успіху у різних видах діяльності, освоєння інших видів діяльності стає проблематичним – підліток може боятися неуспіху.

Отже, якщо молодший підліток будучи під захистом імунітету від критики спричиненим міфологізованим майбутнім не накопичив досвіду автономності у різних видах діяльності, то освоєння нових видів діяльності після втрати вищезгаданого імунітету (розміфологізації майбутнього) може ускладнюватися через страх неуспішності у нових видах діяльності. Поступитися одним боком свого я для розвитку іншого (різна презентація «Я» у різних соціальних групах) для молодшого підлітка не проблема, але із собою цей «фокус» не проходить. Старшому підлітку необхідно самоствердження у власних очах, а поступитися будь-яким своїм «Я» заради розвитку іншого свого «Я» до інтеграції цих «Я», тобто до формування «Я-концепції» не так то й просто. Спроба «врятувати» всі свої «Я» якраз і веде до вищезгаданої неадекватної презентації «Я» і до гальмування розвитку самостійності.

У підлітка, включеного в різні види діяльності, значно більша вірогідність розвитку творчих мисленнєвих стратегіальних тенденцій. Але визначальним є не кількість видів діяльності і не масштаби предмету діяльності. Наприклад, макро-об'єкти – географія, чи мікро-об'єкти – хімія. Для розвитку стратегіальних тенденцій необхідне розв'язування творчих задач у процесі виконання будь-якої діяльності за умови цілісності цієї діяльності, а не окре-

мих дій. Потрібно вирощувати картоплю, а не допомагати батькам її садити і копати, доглядати акваріум, а не лише його чистити і годувати рибок. Тоді, можливо, з'явиться бажання знайти книжку, яка відповість на питання: «Чому в акваріумі...?»

Висновки. Молодший підліток освоює нову діяльність не боячись неуспіху завдяки імунітету від критики створеного міфологізованим майбутнім. При стихійному розвитку самостійності у старшого підлітка через втрату імунітету до критики внаслідок розміфологізації уявлення про власне майбутнє, освоєння нової діяльності залежить від досвіду здобутого у молодшому підлітковому віці. Якщо не накопичено необхідний досвід автономної діяльності у молодшому підлітковому віці, то освоєння нової діяльності у старшому – може стати проблематичним.

Психічний розвиток молодшого підлітка залежить від накопичення досвіду успішної автономної діяльності, а старшого – від розвитку самостійної діяльності. Активне включення підлітка у різні види діяльності сприяє розвитку підлітка від автономності до самостійності. Але сутність розвитку самостійності не у різноманітності діяльності, а у розвитку вищих творчих мисленнєвих стратегічних тенденцій, вірогідність розвитку яких певним чином пов'язана із різноманітністю діяльності підлітка.

При формуванні вищих рівнів творчих мисленнєвих стратегій освоєння інших видів діяльності значно полегшується, більше того стає потребою. Використання освоєних стратегіальних мисленнєвих тенденцій на об'єктах інших просторово часових масштабів є однією із умов самоствердження підлітків.

Якщо не накопичено досвіду автономної діяльності у молодшому підлітковому віці, для розвитку самостійності необхідне цілеспрямоване формування творчих стратегічних мисленнєвих тенденцій у старшому, а для цього необхідна організація творчої мисленнєвої діяльності у 7-8 класах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бедлінський О. І. Формування стратегії аналогізування (на матеріалі географії). Програма спецкурсу для 6-8 класів // Практична психологія та соціальна робота. – 2005 – №10 (79). – С. 53-57.
2. Бедлінський О. І. Проблема періодизації підліткового віку у сучасному суспільстві // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – №2 (143). – С. 49-54.
3. Бедлінський О. І. Психологічні особливості організації провідної діяльності підлітків : навч. посіб. [для студ. природничо-географічного факультету] / О. І. Бедлінський, В. О. Бедлінський. – Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 136 с.
4. Выготский Л. С. Педология подростка // Собр. соч. : в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984. – Т. 4: Детская психология. – С. 5-242.
5. Краковский А. П. О подростках (содержание возрастного, полового и типологического в личности младшего и старшего подростка) / Андрей Петрович Краковский. – М.: Педагогика, 1970. – 270 с.
6. Моляко В. А. Творческая конструкторология (пролегомены) / Валентин Алексеевич Моляко. – К.: Освіта України, 2007. – 388 с.
7. Поливанова К. М. Психология возрастных кризисов : учеб. пособ. для студ. вузов / Катерина Николаевна Поливанова. – М.: Академия, 2000. – 184 с.
8. Прыгин Г. С. Психология самостоятельности: Монография / Г. С. Прыгин – Ижевск, Набережные Челны : Изд-во Института управления, 2009. – 408 с.
9. Словник іншомовних слів. За ред. О. С. Мельника. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 968 с.

10. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / [за заг. ред. Валентина Олексійовича Моляко]. – К.: Освіта України, 2008. – 702 с.
11. Эриксон Э. Г. Детство и общество / Э. Г. Эриксон; пер. и науч. ред. А. А. Алексеева. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Речь, 2000. – 415 с.
12. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин; под ред. В. В. Давыдова, В. П. Зинченко. – М.: «Педагогика», 1989. – 555 с.

Бедлинский А. И., Бедлинский В. А.

ВЛИЯНИЕ ТВОРЧЕСТВА НА РАЗВИТИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются самостоятельность подростка на основе системно-стратегической теории творчества. Установлено особенности развития самостоятельности в разных подростковых возрастных периодах, взаимосвязи автономности и самостоятельности подростков. Выделено уровни развития творческих мыслительных стратегий и их влияние на развитие самостоятельности младших и старших подростков.

Ключевые слова: автономность, мифологизация деятельности, самостоятельность, социальная ситуация развития, творческие мыслительные стратегии.

Bedlinsky A., Bedlinsky V.

INFLUENCE OF CREATIVITY ON INDEPENDENCE DEVELOPMENT

In the paper the independence of a teenager on a basis of system-strategy creativity theories is considered. It is established the features of development of independence in the different juvenile periods, interrelations of autonomy and independence of teenagers. It is emphasized the levels of development of creative cognitive strategy and their influence on development of independence of younger and senior teenagers.

Keywords: autonomy, mythologization of activity, independence, social situation of development, creative cognitive strategy.

159.92

Березова Л. В. (м. Київ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ПІД ЧАС РОЗВ'ЯЗУВАННЯ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАДАЧ СТУДЕНТАМИ

В статті подано аналіз функціонування стратегій під час розв'язування студентами конструктивно-технічних задач.

Ключові слова: конструктивне мислення, задача, конструктивно-технічна задача, розв'язання задач.

Постановка проблеми. У складних соціально-економічних умовах студентів необхідно навчати мислити, аналізувати, передбачати труднощі й уміти їх долати, переносити набуті знання й уміння в нові ситуації. Роль сучасної освіти полягає в тому, щоб навчати молодь розв'язувати нестандартні задачі; формувати в них світогляд, який базується на можливості самореалізації.

Процес розв'язування задач дозволяє відтворити хід наукових і практичних відкриттів, а значить і готувати до них студентів, виховувати в них творче мислення. Задачі повинні не тільки й не стільки сприяти закріпленню знань, тренуванню в застосуванні досліджуваних законів, скільки формувати сам дослідницький стиль розумової діяльності.

Мета статті: виявлення особливостей розумової діяльності, функціонування стратегій у процесі розв'язування студентами 1-го курсу технічних спеціальностей конструктивно-технічних задач.